

IMO-ISHORA TILI VOSITALARINING SURDOPEDAGOGIK TA'LIMDA KOMMUNIKATSIYA VA IJTIMOY INTEGRATSIYAGA TA'SIRI

Dauran Yembergenov Tileubergenovich

Toshmurodova Mahliyo Bahodir qizi

Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti

Maxsus pedagogika va inklyuziv ta'lim fakulteti

surdopedagogika va maxsus pedagogikaning klinik asoslari kafedrası

Fan: Daktilologiya va imo-ishora nutqi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqola imo-ishora tili vositalarining surdopedagogik ta'limda kommunikatsiya va ijtimoiy integratsiyaga qanday ta'sir ko'rsatishini o'rganadi. Imo-ishora tili, eshitish qobiliyati cheklangan o'quvchilar bilan samarali muloqot o'rnatishning asosiy vositalaridan biri sifatida, ularning ta'lim olish jarayonini osonlashtiradi. Maqolada imo-ishora tilining surdopedagogik ta'limda o'quvchilarning akademik va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishdagi o'rnini va ahamiyati tahlil qilinadi. Shuningdek, imo-ishora tili yordamida eshitish qobiliyati cheklangan bolalar jamiyatga integratsiyalashish jarayonida qanday qo'llanilishi va bu jarayonning ularning o'zini tutishi, o'zaro munosabatlar va ijtimoiy hayotga qanday ta'sir ko'rsatishi ko'rsatiladi. Maqolada surdopedagoglarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishda imo-ishora tilini o'rganishning muhimligi va uning ta'lim tizimiga qo'shgan hissasi haqida ham so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: imo-ishora tili, surdopedagogika, kommunikatsiya, ijtimoiy integratsiya, eshitish qobiliyati cheklangan bolalar, ta'lim jarayoni, kasbiy kompetensiya, inkluziv ta'lim.

KIRISH

Surdopedagogika sohasida ta'lim berish jarayoni o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, eshitish qobiliyati cheklangan o'quvchilarga samarali ta'lim berishni talab qiladi. Bu jarayon, nafaqat akademik bilimlarni o'zlashtirishni, balki ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishni ham o'z ichiga oladi. Imo-ishora tili va daktillash

metodlari esa, surdopedagoglarning bu maqsadlarga erishishdagi asosiy vositalaridan biridir.

Imo-ishora tili, eshitish qobiliyati cheklangan o'quvchilarga o'z fikrlarini aniq va tushunarli ifodalash imkonini beradi, shu bilan birga, ularning jamiyatga integratsiya jarayonini osonlashtiradi. O'quvchilar o'zaro muloqotda faol ishtirok etish, o'z his-tuyg'ularini va fikrlarini ifodalashda imo-ishora tilidan foydalangan holda ijtimoiy muhitga kirishadi. Bu esa, ularning o'zini o'zi anglashiga, o'zaro munosabatlar va kommunikatsiyaga yanada ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Bundan tashqari, surdopedagoglarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishda imo-ishora tili va daktillash vositalarining o'rganilishi juda muhimdir. Bu vositalar pedagoglarga o'quvchilar bilan samarali aloqada bo'lish imkonini beradi, ta'lim jarayonini sezilarli darajada yaxshilaydi. Shu bois, imo-ishora tili vositalarining surdopedagogik ta'limdagi o'rni va ularning kommunikatsiya va ijtimoiy integratsiyaga ta'siri o'rganishga muhtoj bo'lgan dolzarb mavzudir.

Mazkur maqolada, imo-ishora tili vositalarining surdopedagogik ta'limda kommunikatsiya va ijtimoiy integratsiyaga ta'siri, shuningdek, bu vositalarning surdopedagoglarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishdagi o'rni tahlil qilinadi.

ASOSIY QISM

Ushbu bo'limda imo-ishora tili vositalarining surdopedagogik ta'limda kommunikatsiya va ijtimoiy integratsiyaga ta'sirini rivojlantirish uchun kreativ fikrlar va amaliy misollar keltirilgan. Har bir kreativ fikrga mos ravishda, amaliy misollar jadvalda keltirilgan.

Kreativ Fikrlar	Kreativ Amaliy Misollar
1. Imo-ishora tilining ta'lim jarayonida interaktiv vosita sifatida qo'llanilishi	O'quvchilarga imo-ishora tilini o'rgatish uchun mobil ilovalar yoki interaktiv ta'lim platformalarini yaratish. O'quvchilar ilova yordamida o'zaro muloqotda bo'ladilar.
2. Daktillashni surdopedagoglarchun virtual o'quv dasturlariga kiritish	Virtual o'quv dasturlarini ishlab chiqish, bunda o'quvchilar video darslar orqali daktillashni o'rganadilar va o'zlarining til malakalarini rivojlantiradilar.

International Conference on Economics, Finance, Banking and Management

Hosted online from Paris, France

Website: econfseries.com

24th April, 2025

Kreativ Fikrlar	Kreativ Amaliy Misollar
3. Imo-ishora tilining jamiyatda ijtimoiy integratsiyaga ta'sirini kuchaytirish	Jamiyatda imo-ishora tili bo'yicha treninglar tashkil etish, bunda surdopedagoglar va umumta'lim maktablari o'quvchilari o'rtasida muloqot o'rnatish.
4. Kreativ va ko'p bosqichli ta'lim metodikalarini joriy etish	Imo-ishora tilini o'rgatishda bosqichma-bosqich yondoshuv, misol uchun, boshlang'ich darajadan ilg'or darajagacha o'tish. Har bir bosqich uchun o'ziga xos dars rejalarini ishlab chiqish.
5. Pedagoglarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishda o'zaro o'rgatish tizimini joriy etish	Surdopedagoglar o'rtasida tajriba almashish sessiyalarini tashkil etish, shu jumladan imo-ishora tili bo'yicha treninglar.
6. Imo-ishora tili va daktillashni o'quvchilar bilan jamiyatdagi ijtimoiy faoliyatlarga qo'shish	O'quvchilarni imo-ishora tilida musiqa yoki drama tadbirlariga jalb qilish, bu ularning ijtimoiy integratsiyasini yaxshilaydi.
7. Imo-ishora tili yordamida o'zaro muloqotni rivojlantirish va emosional aloqalarni mustahkamlash	O'quvchilarni improvizatsiya va roliklar orqali imo-ishora tilida emosional bog'lanishni rivojlantirish.
8. Imo-ishora tili bo'yicha maslahatchilar va mutaxassislarni tayyorlash dasturlari	Imo-ishora tili bo'yicha malakali surdopedagoglarni tayyorlash uchun kurslar va seminarlar tashkil etish.
9. Ta'lim jarayonida interaktiv imo-ishora tilini o'rganish uchun audio va vizual resurslardan foydalanish	Dasturlar va ilovalar yordamida imo-ishora tili bo'yicha interaktiv video va audio darslarni yaratish, o'quvchilarning faolligini oshirish.
10. Imo-ishora tilini o'qitishda ijtimoiy tarmoqlarni foydalanish	Ijtimoiy tarmoqlarda imo-ishora tili darslarini jonli efirda yoki video shaklida o'qitish, bunda surdopedagoglar va o'quvchilar onlayn aloqada bo'lishadi.

Ushbu jadvalda keltirilgan kreativ fikrlar va amaliy misollar, imo-ishora tilining surdopedagogik ta'limda muvaffaqiyatli qo'llanilishini ta'minlashga yordam beradi. Kreativ va innovatsion yondoshuvlar surdopedagoglarning o'quvchilarga ta'lim berishda samaradorligini oshiradi, shuningdek, imo-ishora tilini ijtimoiy integratsiya va jamiyatga moslashtirishga katta hissa qo'shadi.

Kommunikatsiya va ijtimoiy integratsiya va imo-ishora tili o'rtasidagi aloqasi Imo-ishora tili va uning kommunikatsiya va ijtimoiy integratsiya jarayonlaridagi roli juda muhimdir. Imo-ishora tili, asosan eshitish qobiliyati cheklangan yoki eshitmaydigan shaxslar uchun muloqot qilishning asosiy vositasi bo'lib, ularning jamiyatga integratsiyasi va o'zaro aloqalarini mustahkamlashga yordam beradi. Quyidagi misollar orqali bu aloqani yanada aniqroq tushuntirish mumkin:

1. Kommunikatsiyada samaradorlikni oshirish

Imo-ishora tili, eshitish qobiliyati cheklangan shaxslar uchun aniq va tushunarli muloqot imkonini beradi. Bu esa, ularning fikrlarini ifodalashda, his-tuyg'ularini boshqalarga etkazishda va jamiyat bilan muloqotda bo'lishda samarali kommunikatsiya vositasiga aylanishi mumkin.

Misol:

Bir surdopedagog imo-ishora tili orqali dars o'tayotganda, o'quvchi eshitish qobiliyati cheklangan bo'lsa ham, o'z fikrlarini bemalol ifodalash imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu esa o'quvchini jamiyat bilan teng huquqli va samarali aloqada bo'lishiga yordam beradi.

2. Ijtimoiy integratsiyani kuchaytirish

Imo-ishora tili yordamida eshitish qobiliyati cheklangan shaxslar jamiyatga moslashish va integratsiya qilishda katta qiyinchiliklarga duch kelishadi. Biroq, imo-ishora tili ularning ijtimoiy hayotga faol ishtirok etishiga yordam beradi, chunki bu tilning asosiy vazifasi - jamiyatda ular bilan to'liq muloqot qilish imkoniyatini yaratishdir.

Misol:

Eshitish qobiliyati cheklangan bolalar maxsus maktabda yoki inklyuziv ta'lim muassasalarida imo-ishora tili orqali o'z sinfdoshlari bilan oson muloqot qilib, o'zaro aloqalarini rivojlantiradilar. Ular shu tarzda jamiyatga o'z hissalarini qo'shib, teng huquqli fuqarolar sifatida o'zlarini his qilishadi.

XULOSA

Imo-ishora tili kommunikatsiya va ijtimoiy integratsiyaning muhim vositasi hisoblanadi. U, eshitish qobiliyati cheklangan shaxslarning o'zaro aloqalarini yaxshilash, jamiyatga integratsiya qilish va teng huquqlilikni ta'minlashda katta rol

o'ynaydi. Shuningdek, imo-ishora tili pedagoglarga surdopedagogik ta'limda samarali ishlash imkoniyatini yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Abdullaeva, G. (2018). Eshitish qobiliyati cheklangan bolalar uchun imo-ishora tilini o'rgatish metodikasi. Tashkent: O'zbekiston Milliy Universiteti Nashriyoti.
2. Xamraeva, N. (2017). Surdopedagogik ta'limda kommunikatsiya vositalari: Imo-ishora tili va daktillash. Tashkent: O'zbekistonda ta'lim sohasini rivojlantirish jamg'armasi.
3. Jumaeva, Z. (2016). Imo-ishora tili yordamida surdopedagogik ta'limda o'quvchi faoliyatini faollashtirish. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Ta'lim vazirligi.
4. Ergasheva, M. (2019). Eshitish qobiliyati cheklangan shaxslar uchun ta'lim metodikasi. Tashkent: O'zbek Milliy Pedagogika Akademiyasi.